

Selassie-ren Ethiopia hil zorian

Haile Selassie-ren Ethiopia hil hurren dago, aste hauetan agentziek dakarzkiguten albistei kasu egin behar baldin badiegu. Bata bestearen ondotik aurten jazo diren gertakariak, «jainkozko eskubidez» eraikia zegoen Inperio hura hankaz gora eramanez, europarrok ohartu ere egin baino lehenago.

Selassie Inperadorea aurrelari bezala-edo ikusi izan da behin baino gehiagotan: koroatu eta berehala (1930), zenbait aldakuntza egin zituen, eta Mussoliniren faxismoari ere aurpegi eman zion. Gertakari haiek halako inguru distizari batez bildu zuten Erregea. Baina ordutik hona kasik mende erdi bat iragan da. Eta Selassie-k ez du hori ulertu nahi izan: Erdi Aroko* Estatu teokratiko eta feudal bat bezala gorde du bere Ethiopia.

Ethiopiako 95 % bizilagun analfabetua da oraino. Hango lurretatik 90 % Koroaren, Eliza Koptoaren eta jaunen eskuetan dago. Monarkiaren zutabeetatik* sendoenetako bat Eliza hura* da: 200.000 elizgizon ditu Eliza Koptoak Ethiopian.

Haile Selassie

Ethiopia, etnien eta herrien aldetik, lurralde hagitz* nahasia dugu. Ez du kultur batasunik. Hala ere, Inperioaren historiá *ambara* etniaren gain eta probetxutan egin da; eta, nahiz eta erligio bat baino gehiago izan, Gobernuak Eliza Koptoarena hartu du Estatuaren erligio ofizialtzat. Eta, esate baterako, Islam-ak osatzen du Ethiopiako jendeketaren 40%a. Orain artean ez da izan alderdi politikorik; eta 25 milioi bizilagunetatik 4 milioi bakarrak izan dute bozetarako* eskubiderik. Parlamentuaren edozein erabaki Inperadoreak onhartu behar zuen, egintzetara eramateko. Haile Selassie Errege Absolutu bat izan da bere gobernabidean. Berak eginak eta erabiliak izan dira beti Gobernuak. 1960.eko matxinadak aldatu nahi izan zuen egoera hau; baina, hark kale* egin zuelarik, gauzek lehen bezala iraun zuten. Abyssinia, Afrikako Estatuetan, bigarren pobreena da, hala ere.

1974.eko urte hau izan liteke, betidanik datorren egoera sozial paregabe horren aldakuntzaren urtea. Otsailaren* 22an hasi zen dena, taxisten greba* batekin. Ondoren Harmadak soldata hobeak eskatu zituen. Apirilaren 27an, harmada gizonen eskubideok politikaratu egiten dira: atxilotu* egiten dute Gobernuko buruzagia eta beronen zenbait ministru. Ekai-

naren* 28an, odolgabe estatu matxinada bat jabetzen da aginteaz. Inperadorearen etxeko soldaduek, haren pertsona errespetatua izan dadila eskatzen dute. Harmadaren eta jauregiko goardien arteko hitzarmen* horren ondoren hasten da politika berria.

Harmadaren Batzorde Iraultzaileak Inperioko politikak erakundeak* berritu nahi ditu: Koroaren Kontseilua eta Zuzenbide Kontseilua desegin egiten ditu, Inperadorearen Goardiarren buruzagia espeteratu, eta «Erregeen Erregeren» (hori da Selassie-ren izenburua) jauregi eta ondasunak Estatuaren eskutara* pasa erazi. Hala ere, herri osoak eta bereziki nekazariak Inperadoreari dioten itzalagatik,* errespetatu egiten da haren izena eta egiteko sinbolikoa: Haile Selassie Inperadore da, baina ez gehiago agintari.

Aman Andom da Ethiopiako gidari berria. Somaliako gerratearen irabazlea (1964) orain Harmadaren Ministru gertatu da. Selassie-rentzat mesfidagarria zelako, Senatuan eduki du Inperadoreak azken urteotan gizon hau. Bera bilakatu* da orain iraultzaren gizon azkarra.

Iraultza delako honen programá* jakingarria da, batez ere beste tokian ere Harmadak hartu dituen bide beretsuen pareko delako: alderdi politikoak sortu behar dira Ethiopian, dio Batzorde Iraultzaileak. Konstituzio demokratiko bat eman behar zaio Estatuari (jainkozko monarkia hura porrokatu, beraz). Gobernua herriaren aurrean izanen da erantzule, ez Erregeren aurrean. Lurren erreforma egin behar da.

Ikustekoa izango da, noski, Ethiopiako Erdi Aroko Inperio hau XX. mendera nola pasatzen den, Abyssinian dena egiteke* baitago, politik programá horren zentzuan.

Laster agertu dira kontraingarri zaharrak. Ethiopiako Eliza Ortodoxoak (koptoak) adierazi du ez dagoela inondik ere ados, Harmadak aurkeztu duen Konstituziogaiarekin,* Elizak duen gizarte eragipena* isil erazi egin nahi duela eta. Inperadorea izan da, hain zuzen, Eliza Koptoaren izenezko burua; eta ba liteke, Erregek azpitik mugitutako eupada izatea hau. Zazpi horrialdetako ageri batean agertzen da Eliza Koptoaren eritzia. Historiatik dakartzan eginkizun eta eskubideak gogoratzen ditu dokumentu horrek: Eliza Koptoa izan dela, hain zuzen, Ethiopia erligioz eta kulturaz gidatu duena, eta ez beste. Elizaren 1.600 urtetako kondaira luzea aipatzen du ageriak, eta haren betidaniko ethiopiartasuna. Konstituziogai hark erligio eta eliza guztiak berdindu nahi ditu, ethiopiar izan edo ez. Horrela —esaten dute elizgizon koptoek— historiaren kontra doa, eta kanpoko beste eliza eta erligioei ere atek irekiko dizkie. Bide horretatik letorkeen kultur kolonialismoa salatzen du, bada, espreski dokumentuak.

Azken asteetako albisteek diotenez, espero ez zèn erabaki bat hartu du Ethiopiako Harmadak: Haile Selassie bere errege aulkitik eraitsia* izan da. Beharbada, Harmada barnean ere laster ager daitekeen erdibitze baten seinale da hau, Eliza ere erdibitua baitago dagoeneko.* Talde moderatu eta urdurien arteko burruka isil baten aurrean ote gaude?

Irailaren lehenetik honantz, Inperadorearen aurkako dei eta esanak ugari agertu dira Addis Abebako paretetan. Irailaren 11n, Eliza Koptoak berak ere onhartu egin du iraultza. Baina zein iraultza? Hor izango da eztabaida, Eliza Koptoak asko baitu garai berrietan gaitzekorik, eta deus* guti irabaztekorik.

Bienbitartean, iraultza politikoa egin duten azpiko indarrek aurrera jo nahi dute: estudianteeek prentsa askatasuna eta lur erreforma eskatzen dute, Gobernu zibilarekin batean. Hasi da ibiltzen, geldi zegoen erresuma* bat; eta ikusi egin beharko da ikusi, Abyssiniako herriak premiazkoa duen iraultza soziala, egintzetan noraino pasa erazi nahi den. Ondoko hilabeteek esango.

Italia bere demokrazia hedatu nahiz

Demokraziaren ezaguarri nabarmenatariko bat hauteskunde libreak dira. Horretarako, Herriek eta herritarrek helduak izan behar omen dute. Beraz, bozemaleak* ugaltzeko, herritar helduak* ere ugaltu behar.

USA, Ingalaterra, Alemania eta Frantziaren bideari jarraituz, Italiak ere bere demokrazia hedatu* nahi du, 18 urte gorakoak bozemale bihurtuz. Horretarako, lehenik eta behin, haien adinekotasuna* onhartu du, demokraziarako helduak di-rela jakin eraziz.

Horretarako, Konstituzioaren 48. artikulua aldatu behar; eta ezkerreko nahiz eskuineko nahiz erdiko partiduak, denak bat etorri dira, artikulua hori aldatzeko eta bozemaleen oinherria zabaltzeko.

Italiako hizkuntzak

Ba dira ehun urte eta gehiago, Italiak bere politikazko batasuna lortu zuela. Estatu osoko hizkuntza ofiziala italiara

da; baina beronen dialektuak bizi bizirik daude oraino. Sardinia* eta Siciliako mintzairak, askok ez dituzte dialektutzat hartzen, benetako hizkuntzat baizik. Izan ere, ez da beti gauza erraza izaten, mintzaira bat noiz hizkuntza eta noiz dialektua den jakitea.

Baina, hizkuntza ofizialaz gainera, beste bederatzi hizkuntza daude Italian: grekoa, albaniera, kroaziera, katalana, friuldera (Suitzan «rumantch» deitzen dutena), ladinoa, alemana, frantsesa eta esloveniera.

Haietarik batzuk talde txikienak dira, beste batzuk handiagoenak. Eslovenieraz hitz egiten dutenak, esate baterako, 100.000 lagun inguru dira, eta Gorizia, Udine eta Triesteko probintzietan bizi dira. Esloveniera ez da hizkuntza ofiziala; baina probintzia haietako Estatuaren eskoletan eslovenieraz ere irakasten da, eta Triesteko eskualdean* egunkari bat eta beste zenbait aldizkari ateratzen. Esloveniarrek, bestalde, partidu politiko bat ere ba dute, Esloveniarren Batasuna deitzen dena.

Idazleak:

Paulo AGIRREBALTZATEGI
Joseba INTXAUSTI

daude, dagoz
diegu, deutsegu
diote, deutsoe
dizkie, deutsez
zaio, jako
zion, eutson

Ehun urte

baino gehiago

diru aurreztapena

laguntzen

BANCO DE BILBAO

HARRI BATEKIN HASI ZEN